

VEČERNI LIST

Posamezna številka 60 vin.

NEODVISEN DNEVNIK

Posamezna številka 60 vin.

Cene po pošti:
za celo leto . . . 48—
za pol leta . . . 24—
za četrt leta . . . 12—
za 1 mesec . . . 7—
Za Ljubljano mesečno 7 K
Za inozemstvo mesečno 12 K
Uredništvo in uprava:
Kopitarjeva ulica št. 6
Uredn. telefon št. 50

Krekov spomenik.

V nedeljo 30. majnika, na dan obletnice majniške deklaracije, se bo na pokopališču pri sv. Križu odkril nagrobni spomenik rajnemu dr. Kreku. Tri leta so minila, odkar je dr. Krek v dunajskem parlamentu zbral jugoslovanske poslance, ki so pod njegovim vplivom izdali znamenito majniško deklaracijo, izjavo za državno edinstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Kmalu bodo minila tri leta, odkar na ljubljanskem pokopališču počiva truplo dr. Kreka, ki je bil celemu slovenskemu narodu glasnik politične, gospodarske in socialne svobode. Slovenskemu delavstvu pa je bil rajni Krek več kot glasnik svobode. Bil mu je evangelist pravičnosti in ljubezni. Bil mu je oče in vzgojitelj. Ko se je delavsko ime še izgovarjalo s prezirom na ustnih, ko je meščanska družba bila še polna zaničevanja napram trdim rokam delavca, tedaj je vstal dr. Krek in je prvi stisnil delavskemu trpinom žuljave desnice, jih organiziral in povedel na zmagovito pot delavske organizacije.

Dr. Krek je bil delavski apostol. Krščansko slovensko delavstvo smatra vsa-ko slavlje dr. Kreka za slavlje svojega apostola. Ko bo v nedeljo padla zavesa izpred njegovega nagrobnika bo slovensko krščansko delavstvo tiha priča in tih gost tega slavlja. Dva orjaka, sloneča na grobu dr. Kreka, povešata v tuži in boli svoji glavi. V tuži, boli ter tihiem in iskrenem spoštovanju bodo povešale glave ta dan množice krščanskega delavstva na grobu svojega očeta.

Slovensko krščansko delavstvo se bo udeležilo nedeljske slavnosti. Ne bo to delavska slavnost, a delavstvo pojde na njo kot na svojo. Ni bilo mogoče povabiti za ta dan v Ljubljano vseh tisočev krščanskega delavstva, a posamezna zastopstva se bodo odzvala tudi od zunaj.

Delavstvo bo s svojo tiho navzočnostjo ta dan na grobu molče in brez govorov glasno manifestiralo za ideje, ki jih je vsejal delavski apostol dr. Krek, za idejo politične svobode, za idejo socialne pravice in ljubezni.

Nihče se ni prvi s tako vnemo in odločnostjo odzval klicu majniške deklaracije ko krščansko slovensko delavstvo. Našemu krščanskemu delavstvu Jugoslavija ni bila le lepa fraza, marveč mu je pomenila boj za gospodarsko in politično osvoboditev. Danes imamo Jugoslavijo. Toda ta še ni tista, ki si jo je zamislil dr. Krek, ki jo je želelo delavstvo: Boj za gospodarsko in politično osvoboditev še ni končan. To misel bo slovensko krščansko delavstvo molče proglasilo v nedeljo na grobu dr. Kreka ob navzočnosti raznih zastopnikov, ki bodo ta dan tudi prišli klanjat se spominu dr. Kreka.

Za socialno pravico in krščansko ljubezen in nesebičnost je deloval dr. Krek. Z njim je od početka šel za to idejo v boj slovenski delavec. Slovenski krščanski delavec se je boril za to idejo ob rami in pod vodstvom dr. Kreka, ko so na voditelja in borilce še leteli od vseh strani udarci in hude besede. Voditelj je omahnil v grob, njegovi zvesti nadaljujejo boj v ljubezni in zvestobi do mrtvega delavskega vodje. To ljubezen in zvestobo bo slovensko krščansko delavstvo vnovič v nedeljo molče in tiho izjavljalo spominu mrtvega, ki spi v grobu.

S tem namenom, s to mislijo in z neupogljivo voljo, slediti idejam njegovim, bo delavstvo praznovalo Krekovo slavlje 30. maja. Slovensko krščansko delavstvo hoče s pomočjo svojih organizacij postaviti dr. Kreku živ spomenik! F. K.

Vladna izjava v narodnem predstavništvu.

Belgrad, 26. maja. V današnji seji narodnega predstavništva je prečital ministrski predsednik dr. Vesnić vladno izjavo, ki naglašala naslednje točke: Prvi in edini cilj vlade je, da izdela ustavo in tako ustvari pravno podlago za nadaljnji razvoj in da državljanom priliko, da na široki in trajni podlagi svobodno izrazijo svojo voljo o temeljni ureditvi naše skupne domovine. To odgovarja osnovnim željam in žrtvam našega naroda in njegovih zaveznikov v svetovni vojni, pa tudi slovesni obljubi, ki jo je dal nositelj krone zgodovinskega dne 1. decembra 1918. Vlada bo tako ustvarila podlago za novo ustavo, da jo predloži bodoči ustavotvorni skupščini. Narodnemu predstavništvu je že predložil zakonski načrt za volitve v ustavotvorno skupščino, kakor tudi zakonski načrt o ratifikaciji mirovne pogodbe z Avstrijo in Bolgarijo. Dalje bo vlada prosila potrebne kredite, ki ga potrebuje do trenutka, ko bo začelo poslovati redno narodno predstavništvo. Vlada smatra za

Hrvatje napovedujejo, da se bo boj za ustavo vršil v znamenju avtonomije in centralizma. Zdi se tudi, da je to najvažnejša točka v prihodnji ustavi, in da bo od rešitve tega vprašanja bistveno odvisna kulturna in gospodarska bodočnost našega naroda. Želimo samo, da bi se ta boj ne vršil v znamenju strankarske koristi, katero bi doneslo stranki eno ali drugo stališče, temveč, da bi se gledalo edino na to, kakšna ustava bi dobrobit naše države najbolj pospeševala.

Na dva glavna cilja bo treba tu vedno obračati svojo pozornost: edinstvo države in kolikor mogoče izčrpen razvoj vseh ljudskih sil. Treba bo v ustavi dobiti tisto smer, ki bo oba cilja spajala v eno.

Vprašanje je, ali se imenuje ta smer strogo izveden centralizem ali primerna decentralizacija v upravi in postavitvi seveda strogo v okviru državnih okvirnih zakonov. Radi verjamemo demokratični stranki, da se je v prvih mesecih obstoja naše države iz najboljšega prepričanja zavzemala za strogi centralizem. Če se pa demokratiški politiki tudi danes, po tolikih žalostnih skušnjah in obupnih zgodbah, ki nam jih je nakopala že dosedanja centralistična uprava, vneajo za centralizem, potem jim ne moremo več verjeti, da delajo to iz prepričanja, zakaj dejstva so jih morala prepričati ravno o nasprotnem. Za strogo izveden centralizem mora danes govoriti le še strankarska korist, ki ne gleda v prvi vrsti na dobrobit države, temveč na stranko.

S polnim prepričanjem lahko trdimo, da bi bil centralizem kakršnega si misli demokratska stranka, tista nesrečna smer, ki ne bi dosegla niti prvega cilja — edinstva države, še manj pa drugega — izčrpnega razvoja vseh ljudskih sil. Skoro dveletna zgodovina nam kaže, da je centralizem, mnogo pripomogel, da se je zaupanje ljudstva do države znatno ohladilo in da je pri tem misel edinstva prav zelo trpela. Zelo se moti tisti, ki misli, da se edinstvo države doseže s tem, če se povežejo raznorodni elementi, ki so si in si bodo še dolgo različni po svoji kulturi, potrebah, razmrah in interesih, z vrvjo centralistične uprave in postavitve v butaro. Edinstvo ne sme biti zunanje, temveč notranje. Kadar bo ljudstvo videlo, da državna uprava deluje hitro in točno, da vsestransko upošteva ljudske interese in potrebe, da se postave res prilagodejoje razmeram posameznih pokrajin, kratko in malo: da je ves oblastveni aparat prožen in gibčen, takrat bo ljudstvo dobilo popolno zaupanje v državo in s tem bo edinstvo najbolj podprto. Za tako državo je ljudstvo navdušeno, jo rešpektira in kadar treba tudi brani. Bedarija je, kdor misli, da državno edinstvo obstaja v tem, da v Belgradu vlada pritiska na gumb in uprava po celi državi funkcionira kakor na vrvi, tako da je za vse pokrajine primerno in koristno. Ni ga takega političnega inženirja, ki bi za Jugoslavijo mogel v doglednem času izumiti tak gumb. Če pa hočejo gotove stranke za vsa-

svojo brezpogojno dolžnost, da zahteva v državi red in mir in s tem zajamči vsem slojem nadaljnji mirni razvoj. S svojimi tovariši gojim nado, da nas bo začasno narodno predstavništvo v našem stremljenju podpiralo in pospeševalo naše namene, tembolj ker smo prepričani, da smo v temeljnih političnih vprašanjih izraz in predstavljali ogromne večine našega naroda. V zunanji politiki bo vlada sledila preizkušeni poti Srbije. Ostati hočemo zvesti zavezniki iskrenim prijateljem in spravijsi sosedji, zvesto varujoč svoja stoletna prava in zavedajoč se svojih mednarodnih obveznosti.

Parlament, ki je bil le slabo zaseden, je sprejel to izjavo z odobravanjem, a brez navdušenja. Nato je podpredsednik dr. Ribar sejo zaključil.

Prihodnja seja se vrši 27. maja z naslednjim dnevnim redom: 1. Volitev odsekov; 2. razprava o vladni izjavi; 3. ostali dnevi red današnje seje.

ko ceno montirati v Belgradu tak gumb, bo to Prokrustova postelja, na kateri naj se muči jugoslovanski državljani, prisilni jopič, ki pa ni ravno znamenje zdravja in napredka. Ali naj bo to edinstvo? Ali se ne bi v takem prisiljenem edinstvu najbolj razvijale sredobežne sile, ki bi lepega dne to »edinstvo« razgnale na vse štiri vetrove? Tako vidimo, da je ravno centralizem največji sovražnik edinstva.

Še manj je treba dokazovati, da centralizem ubija razvoj vseh ljudskih sil in zmožnosti. Že zgoraj smo povdarjali, da mora biti vsa postavitva in uprava taka, da je odsev razmer, potreb, kulture in zmožnosti posameznih skupaj spadajočih kompleksov naše države. In te razmere, potrebe in zmožnosti so v naši državi vsled nesrečne zgodovine silno raznolike, in kar je za en del naše države dobro, je za drugega slabo, najsi bo že v upravi ali zakonodaji. Centralistični ustroj pa ima vedno to težnjo, da vse meri po enem krogu in tako smo posebno Hrvatje in Slovenci v nevarnosti, da v Belgradu ne bodo poznali dovolj naših razmer, interesov itd. in bomo večkrat pri najboljši volji belgrajškega središča oblečeni v prisilni jopič. Pa ravno v prihodnosti bo potrebno, da sleherni del našega ujedinega naroda razvije vse svoje moči in sile na kulturnem in gospodarskem polju, če bomo hoteli prvič popraviti vso škodo, ki nam jo je zadala vojna, drugič pa, če bomo hoteli konkurirati s sosednjimi državami.

Torej bo prava smer v prihodnji naši ustavi edino le pametna decentralizacija, ki bo utrdila zaupanje in ljubezen do države, na drugi strani pa pospešila izčrpen razvoj vseh sil in zmožnosti.

Če to velja za druge vrste zakonodaje in uprave, velja to še posebno za delavsko zakonodajo. Slovensko delavstvo ima velik interes na tem, da dobimo v delavskih stvareh čim večjo avtonomijo. To je pokazala tudi delavska anketa v Zagrebu.

VOLITEV PREDSEDNIKA ČEŠKO-SLOVAŠKEGA PARLAMENTA.

LDU Praga, 26. maja. (ČTU) Prvo izvoljeno narodno skupščino je danes otvoril ministrski predsednik Tusar v prostorih bivšega »Rudolfina«. Zbornica in tribune so bile goste zasedene. Ko so se izvršile formalitete in so poslanci podali zaobljubo, je sledila volitev predsednika poslanske zbornice. Izvoljen je bil dosedanji predsednik Tomašek z 268 glasovi od 281 oddanih glasov. Po zaobljubi in kratkem nagovoru, v katerem je predsednik pozval poslance brez razlike strank k sodelovanju, se je seja prekinila. Ko je bila zopet otvorjena so bili izvoljeni namestniki predsednika, med njimi nemški socialni demokrat dr. Czech. Nato je bila seja zaključena. Pri volitvi predsednika so Nemci glasovali za Tomaška, a Madžari so oddali prazne glasovnice.

Škofu.

Ob času, ko je Dobrotljivost od zgoraj sklenila dvigniti slovenski rod do pomena, ki ga nismo stili, mu je postavila na svečnik tri luči — tri kneze — tri škofe. Že zdaj sega njih pomen daleč v bodočnost in slovanska zgodovina ne bo mogla mimo njih imen. Missia nam je dal Kreka, Mahnič nam je dal seniorat in Jeglič nam zapušča posvečeno ljudstvo.

V soboto bo 70 let, ko je tonil najlepši pomladni mesec 29. maj, daroval pa, preden se je utrlil, slovenskemu — jugoslovanskemu rodu in ljubljanski škofiji škofa Antona Bonaventuro Jegliča.

Kulturni spisi so že in bodo pisali o njem. Naštevati bodo in razmatrali njegove več kot dvakrat sedemdeset pismenih del. Občudovali po pravici njegov pomen in blagoslov, ki počiva nad njegovimi podjetji. — Ob času, ko se razgrinja pred nami bolj ko kdaj duševnost ljudi, odkoder se izliva zlo in dobro na vse socialno življenje, je prav, če se ozremo v duha velikega moža, ki pri polni sili svojih duševnih moči zre svojo sedemdesetletnico.

Tudi njega so vodile ideje, tudi on je gorel za vzore, zrl v ideal svojih najnajtejših utripov. Ko naštevamo eden drugega grehe, slabosti, hibe, imamo tu priliko ozreti se v vrlino, v srčno plemenito moč, v duševno veličino. Naštevajte njegove mnogobrojne trude, dela v Ljubljani, v Bosni, v škofiji, nekaj boste našli povsod, sebi ni postavljaj oltarjev, ampak venomer svojemu idealu. — Ponosni zavod v Št. Vidu, največji, najlepší jugoslovanski mladinski dom, zgodovinsko zanimiv, ker je prvi, v katerem je našla domača beseda gimnazijsko pravico, pogledjte mu napis in spoznali boste, komu je služilo, od koga izhajalo in komu se vračalo škofovo življenje.

Iz ideala, kateremu je služil, se jasni, zakaj je bil škof Jeglič tak in ne drugačen; zakaj ni pozabil nobenega stanu, nobenega poklica, nobene dobe, nobenega kraja, v kolikor je bil njemu izročen, njemu zaupan. Otroci imajo v njem, v njegovih navodilih nežnega učitelja, vzgojitelja, mladeničem je napisal navod, dekletom varstvo. Cerkev ga zove svojega, ljudstvo ga smatra svojega, Jugoslavija — država naša — ga opravičeno kliče svojega. Iz njegovega ideala je vse to razložljivo.

Na tem mestu je prav, da se opozori na njegovo duhovsko stališče. Ko je umrl veliki ljudski in delavski voditelj dr. Krek, mu je opremil svoj dvorec, svoje prostore, da ga počasti pred vsemi. Ko se je Krek ločil, je takorekoč prevzel še njegove skrbi na svoje rame. Kako spremlja med vsem drugim vsak dih v delavskih vrstah, ve vsak, kdor je imel količkar opraviti s škofom v delavskih zadevah. Mož, ki je videl marsikaj, kar drugi niso, ki bi se mogel dvigniti nad marsikaj, nad kar se drugi ne morejo, je ogrnil svoj plašč čez škofovo odelo in se podal sam peš obiskat zapuščenega delavskega posredovalca, da se pogovori z njim, kaj bi se dalo še storiti za delavski stan. Ko je parkrat prišel, je dejal: »Večkrat bi prišel, pa vas ne najdem doma.«

Pristni dragotini ni treba okvira. Čim bolj jo vidiš, bolj občuduješ njeno pristnost. Tudi našemu škofu ni treba ornata, ni treba nakita. Njegov ornat so njegove lastnosti. Pred temi mora spoštljivo kloniti vsak in hvaležno pogledati proti škofove mu vzoru, odkoder prihaja tak mož in taka dela.

V krogu njegovih mnogobrojnih častilcev se nahaja s hvaležnim očesom tudi jugoslovansko delavstvo. Morda bo ravno mnogokateri izmed tega sloja podedoval škofovo idealnost in delavnost, ker med stanovi nihče tako ne hrepeni, da bi bilo prav na svetu, kakor delavec.

Škofova sedemdesetletnica, njegov značaj in njegove zasluge so najsvetlejši žarek ob vremenu, ob katerem prhuha toliko netopirjev po zraku. On more reči o sebi: »Moja oseba in moj imetek je last ubogih.«

Slava njegovemu idealu, kateremu se je posvečeval vse življenje z besedami

Boj za ustavo.

Minister za konstituantu Protić potuje po državi in obiskuje politike raznih strank, da poizve za njihovo mnenje glede naše bodoče ustave. S tem je to važno vprašanje v javnosti načeto in prav je, da se obravnava in premotri od vseh strani, preden pride do kakih odločilnih sklepov.

»Ne meni, ne nam, ampak Tvojemu imenu.« — Ta mu že danes daje delež poleg svojega imena. Odobruje, da ljudstvo kliče: »Slava tudi našemu škofu!«

A. K.

Odbor za Krekov spomenik vabi še enkrat vsa kulturna društva naše domovine kakor tudi vsakega posameznika, da se udeleže slovesnega odkritja nagrobnega spomenika dr. Jan. Ev. Kreku, ki se bo vršilo v nedeljo, 30. t. m., po končani slovesni sv. maši v stolnici na pokopališču Sv. Križa.

Odbor za Krekov spomenik.
V Ljubljani, dne 26. maja 1920.

A. K.

Kmetijsko delavstvo.

Ko govorimo o kmetiskem delavcu in o njegovem vprašanju, nikakor ne mislimo na tiste spoštovane kmetijske hiše, ki so strogo in stvarno dosledne v svojem evangelijskem mišljenju. Pri teh je posel nekaj, kar se ne loči ne pri skledi, ne pri obleki in ne pri delu od gospodarja. Njuni napori so skupni, njuni cilji enotni, njuni nazori taki, da je vse eno ali vprašaš tega ali tega, odgovor in njegova vsebina je ista. Tudi ne mislim na tiste gozdinarje, ki prihaja delat na kmetovo posest, ki ga smatrajo vsi pri hiši kot nekaj, kar jim je zelo blizu. Dinar je po vseh hišah dobro čuti, da je tej še popolnoma krščanski misleči kmetijski hiši ljub in drag ko najbližji sorodnik. Ve, da ne mine noben praznik, da ne bi poslala gospodinjo, v katere hišo je hodil na dnino, del vseh boljših hiš njegovih dninarskih družin, češ: ker nam dobro storijo ob času dela. Tudi to ve, da noče njegov kmetijski delodajalec te vrste omadeževati svojega imena s tem, da bi kdo kje mogel reči o njem: Delavecem in najemnikom utrjuje zaslužek. Izkerišča njihovo zadrego. »Ve, da tak mož raje malo primakne, če le more.

Pri te vrste mišljenju ni potreba govoriti o vprašanju kmetijskega delavca. Je pa nekaj drugega. Tu ne maramo na dan včeti ran in posledic, ki jih je bil prizadejal kmetiskemu delavcu industrijski kapitalizem. Izvzemši nekaterih ugodno ležečih krajev, je oslabil življensko moč kmetijskega stanu. Primer iz župnije, v kateri je 700 izseljencev, med njimi veliko število takih, ki so morali zapustiti družino in kmetijo, da bi s industrijskim delom rešili oboje. Ko je moral pri tem trpeti lastnik kmetije, je moral še bolj dninar njegove kmetije. Vendar dolžila nista eden drugega, vedela sta kako in kaj. Spomin nato naj izostane.

Sedaj imamo v mislih nekaj drugega. Samostojna kmetijska stranka širi v duhu liberalizma med kmetiskim stanom razredno stališče. Nujno sili na odpor proti sebi. Ni bogve kako velika ta stranka, vendar dovolj žalostno je, da se je pojavila. Po svojih agitatorjih in svojem listu širi duha, ki je družabno nekrščanski. Ljudje te vrste zagovarjajo razredno diktaturo zoper tiste, ki so slabše. Ti liberalci gredo s kolom na tistega, ki je od njih odvisen. Naravno je, da mora odvisni se braniti ali pa ubežati. Kmetijski delavec mora braniti svoje življenje, svoj zaslužek in svoje osebne pravice napram tem ljudem ali pa zapustiti kmetijsko delo in se posvetiti drugemu.

Od vojne sem se plazil v hišo kmetijskega delavca pri raznih špranjah drug njegov sovražnik. Izvora je ravno istega, samo obleka je videti prijateljska. To je liberalizem revnih. Prihaja v obliki

materialistične socialne demokracije in komunizma. Tudi ta struja in stranka širi razredno stališče. Osrednja glava ji je skupna z liberalizmom bogatih. Ta glava je pohlep in nemoralna. Dočim pa liberalizem bogatih svojo glavo venča z napuhom, oblastjo, preziranjem, izkoriščanjem, krmi liberalizem revnih socialna demokracija in komunizem svojega zmaja z nevoščljivostjo, maščevanjem, s srdom in žolčem. S to nalogo prihaja k njemu socialnodemokratska »Kmetijska delavska zveza«. Kmetijski rezev stoji naenkrat med dvema sovragoma. Eden mu grozi očitno, da ga pobije, drugi ga vabi k sebi, da mu v ujetništvu zavije vrat.

Kaj naj stori z ozirom na to kmetijski delavec? — Braniti mora svoje prepričanje krščansko in braniti mora svoje osebne pravice. Drugega mu ne preostaja, da se ubrani obema sovragoma, kakor da se čvrsto organizira v lastno strokovno zvezo kmetijskih delavcev. — Dolžan je storiti to. Zove ga dolžnost, da brani krščanski družabni nazor, ki mu ga hočejo poteptati. Dolžan je storiti to, da obrani pred onečaščenjem svoj delavski stan.

A. K.

Kje naj se zidajo delavske hiše.

Ljubljana je bogata na stavbiščih. Na periferijah mesta, v Novem Udmatu, v Mostah, na Selu, Viču, Glincah, v Rožni dolini, Pod Rožnikom, v Šiški, kakor tudi za sv. Krištofom je še ogromno nezazidane stavbenega prostora, nezazidano je še celo Kodelovo. V tem oziru bi bilo treba smotranejša stavbenega načrta. Najbolj pripraven za to se nam zdi Kodelovo. To je fidejkomis, posestvo, ki pride bržkone v razdelitev oziroma razlastitev. Lastniku tega fidejkomisa bo pač vseeno, če dobi svoje dohodke iz zemljišča ali pa iz založenega denarja. Veleposestva so pri slabih upravi itak vedno pasivna, in pasivno je bilo bržkone tudi to. Če se pa založi denar kot odkupnina za ta svet, bo pa ta denar nosil brez kakšnega truda obresti vžitkarjem fidejkomisa. Sicer to načelo ne odgovarja principom socializacije, vendar treba, dokler obstoji ta družabni red, z njim računati.

Ta prostor leži sredi Ljubljane in Grubarjevega kanala na nekoliko vzvišenem terenu, ter bi se dalo tu graditi zelo zračne in prikupljive delavske hišice z vrtni. V to svrhu naj bi se ves prostor razdelil v enakomerno parcele z zadostnim prostorom za vrt, ter naj bi se te parcele oddajale brezplačno, ali proti mali odškodnini družinam, ki bi se zavezale, da tekotom gotovega časa zgrade na tem prostoru hišo za se. Če bi hotel lastnik tako hišo prodati, bi moral plačati primerno odškodnino zato, ker je dobil svet ceneje ali brezplačno. Da bi se dobilo potrebno brezobrestno ali nizkoobrestno posojilo za take delavske zgradbe, naj bi se stekalo 10 odstotkov vseh najemščin v Ljubljani in okolici v poseben sklad, ki naj bi pozneje služil občekoristnim namenom, na primer vzgoji zanemarjene mladine, za snovanje mladinskih domov in podobno. Na ta način bi tekotom par let zrasla iz tal nova naselbina Kodelovo, ki bi dala Ljubljani popolnoma novo lice ter spojila mesto tostran in onstran Ljubljane s sosednjo občino Moste. Dvesto novih eno ali dvodružinskih hiš bi stanovanjski bedi dokaj odpomoglo in spodmaknilo v precejšnji meri tla komunistični agitaciji.

—:—

POLJAKI SE UPIRAJO.

LDU Moskva, 26. maja. (Brezžično) Frontno poročilo z dne 25. t. m.: Pred Minikom so se pojavila poljska ojačenja, ki se krepko upirajo. V odseku Bobruisk se bojujemo za predmestja Bobruiska.

Politične novice.

+ Socialdemokracija v službi koroške nemškutarske buržoazije. Mežica—Črna. »Naprejev« dopisnik iz Pliberka (morda kak vojni dobičkar, ki so kot »mednarodni« nemčurji vsi v soc. dem. stranki?) menda ne zna razločevati narodno-manifestacijskega shoda od strankarskega. Piše, da smo se dne 13. t. m. zbrali v Pliberku, da protestiramo proti soc. demokraciji, oz. komunistom, ter tam besneli proti njim, da jih treba ubiti, pobesiti itd. Nad tako podlim zavijanjem se zgražajo celo soc. dem. sodrugi, ki imajo še nekaj narodnega čuta v sebi. Jaz sam sem bil na shodu in vem, da se ni niti najmanjše strankarsko napadalo; in to potrdijo lahko tudi zavedni soc. demokratje. Pravijo, da se je nekdo oglašil k besedi — vemo, da je bil to navaden rudniški delavec iz Mežice, da pa so ga »dohtarji in teologi« odpravili in vpili: ubijte ga, obesite ga! To je vse zlagano; res je le, da nam je govornik naznanil, da želita dva gospoda nekaj ugovarjati in se jima je nudila prosta beseda. Omenjena pa si nista upala na oder, zato ju je pa ljudstvo odstranilo, ne pa govorniki in učitelji. In »Naprejev« poroča o klerikalni surovosti! Lepo se bodo vsi ljudje, ki jih deva »Naprejev« v malho »klerikalizma«, zahvalili zato, ker jim je klerikalizem bolj osovražten kot ikomu. Ali mar »Naprejev« dopisnik misli, da so voditelji na Koroškem — »klerikalci«? Bili so v dobi zatiranja pod dunajsko vlado, takrat smo imeli samo duhovnike, drugi se niso brigali za nas (tudi cenjeni sodrugi se niso zavzemali za narodno zatirano manjšino, nego so vozili v nemškem imperijalističnem vozulu) — a danes so duhovniki stopili v škodo svoje stranke, marsikje tudi v škodo krščanskih kulturnih načel, v zadnje, da niso ovirali zgolj narodnega, vsestranskega dela. Vprašamo, da-li je vse to dopisniku »Naprejeve« notice znano? In če mu je, potem — laže, nesramno laže. Če mu ni, zakaj ne stopi v kako koroško središče ter vpraša po vrsti narodne voditelje, kateri stranki po osebnem mišljenju — javno delujejo vsi brez strankarske barve — kdo pripada. Če pride na deset njih en klerikalec — mu damo trumf. Sicer pa: Na vsak način bo dobro opozoriti »Kärntner Landsmannschaft« in »Koroško Korošcem« na duhovite »Naprejeve« notice glede Koroške, ker jih omenjena lista lahko skoroda nespremenjene ponatisneta. Vse zavedne delavce pa opozarjamo na zahrbtnost soc. dem. stranke, ki zbira na Koroškem v svojem »proletarskem« okrilju vse vojne dobičkarje, dohtarje, veleposestnike itd., ki pa morajo biti »Nemci« (četudi malo po slovenski krvi smrdijo!), da se tako bori proti slovenskemu — »imperializmu« na Koroškem!

+ Gospod Luigi Calco, znani »Narodov« podlistkar dr. Kokalj je velik nasprotnik draginje. Ker je humorist in obenem »Narodov« kandidat za poverjenika za socialno skrb, je tudi presenetil delavce s svojim zahtevkom, da naj delavci sami znižajo svoje mezdne zahteve. Gospod Calco je nedavno upravičeno oštel ljubljanske brivce, ker so neznansko podražili britje in striženje las, kar so storili pač za to, kre mislijo postati čez noč milijonarji. Delavci

imajo prav, ker ostro obsojajo nastop gosпода humorista Calca, toda mi, ki pazno zasledujemo pisateljska delovanja g. Luigi-ja Calca, vemo, da on zelo rad draži ljudi in da je zadovoljen, če jih združuje. Čudimo se gospodu Calcu samo za to, ker v svojem članku, v katerem posnema Cervantesa, ni tudi zahteval, naj advokatje znižajo svoj tarif. Kaj pravite, koliko je nedavno neki ljubljanski advokat zaslužil, ker je zastopal dopoldne in popoldne svojo stranko pri sodišču? Stranki je za svoje sedenje in za tisto malo govorjenje, ki ga je moral izustiti, zaračunal 14.000 K! Sodišče je njegov zahtevek znižalo na malenkost 10.000 kron! Čudno, res čudno, zakaj gospod dr. Kokalj v svojem slavnem članku ni dajal dobrih svetov tudi »stradajočim« gospodom advokatom!

+ Nejasno politično obzorje. V Belgradu se obzorje noče razjasniti. Med strankami je preveč spornih točk in ponekod premalo resne volje za iskren sporazum. Ministrskemu predsedniku Vesniću pa nedostaje vpliva, da bi stranke s močno roko privedle preko vseh sporov do enotnega dela v kabinetu. Vse je mlačno in razdeljeno. Med drugim je posebno vprašanje pokrajinskih vlad, ki se nikamor ne premakne in ovira pot rednemu delu. Demokrate posebno peče volitev parlamentarnega predsedstva, ki bi jo radi oddali, ker se jim lastne šanse zaenkrat zdelo preslabe. Vlada pa hoče menda to stvar čim prej spraviti na dnevni red. Tako se glase poročila iz Belgrada. Slišali bi radi že enkrat kaj drugega od tam doli!

+ Splošna stavka v Furlaniji se nadaljuje. Vlaki ne vozijo, tovarne stojijo, časniki ne izhajajo, trgovine so zaprte, mesta ponoči nerazsvetljena. Javne simpatije so na strani stavkujočih. V Vidmu se je vrtil na Umbertovem trgu velikanski shod, katerega se je udeležilo 30.000 oseb. Med zborovanjem sta padla dva strela, ki pa nista povzročila nemirov.

+ Italija ob peti obletnici 24. maja. V Italiji so nacionalistični kapitalistični krogi tudi letos praznovali 24. maj kot obletnico, ko je Italija vstopila v svetovno vojno. Ob tej priliki je priobčil tržaški »Laboratore« pekoč uvodnik, iz katerega navajamo nekaj najznačilnejših mest: »Tudi vlada je obhajala vojno obletnico: ali niste opazili? Krivda je vaša. Ako bi bili ti »Gazzetta Ufficiale« dne 22. maja, bi bili opazili tam kraljevi odlok, ki pooblašča vlado, da najame štirimilijardno posojilo za obnovo vojni opustošenih dežel... Štiri nove milijarde k prejšnjim sto milijardam, ki tvorijo italijanski javni dolg... Štiri milijarde za popravilo škoda, ki jo je na lastnem narodnem ozemlju povzročila vojna, o kateri so njeni propagatorji obetali, da bo lahka osvojevalna vojna, ki se bo razvijala na sovražnem ozemlju, daleč proč od naših meja... Italija, ki je mislila, da bo praznovala 24. maj vsako leto s glasnim zmagoslavjem, ob peti obletnici moleduje in prosjači... Vsak dan propade kak cilj, ki smo si jih stavili, ko smo šli v vojno. Eden teh ciljev je bilo ravnotežje na Sredozemskem morju, ki obliha celo Italijo. Kaj smo dosegli? Do 1. 1914. je bila vsa srednjezemska obala od Aleksandrette do Egipta del neodvisne države, danes so si to obal razdelili med seboj Angleži in Francozi. Luke Levante: Smirna, Bejrut, Jaffa i. dr., ki so bile prej odprte trgovini vseh narodov, so sedaj zasebna last tekmecev italijanske trgovine. Kakor še nikdar, odkar stoji svet, je Sredozemsko morje danes francosko-britansko jezero — tisto morje, ki so ga italijanski imperialisti zvali »mare nostrum« in ki je bilo sveto

LISTEK.

Maksim Gorki

V Ameriki.

(MESTO ŽOLTEGA DIABOLA.)

IV.

Po trotoarjih hite ljudje, sila, ki jih je zaslužila, jih vleče za seboj. Stopajo gibčno, hitro semintja, po vseh ulicah. Povsodi izginjajo v vratih kamenitih sten. Močno bučanje železa, glasno brnenje elektrike, grmeči ropot dela, ki razpreza nove mreže, ustvarja kamenite stene — vse to gluši glasove ljudi, kot burja kričeče ptice na oceanu.

Obrazi ljudi so nepremični in mirni — gotovo se nobeden izmed njih ne čuti nesrečnega, da je suženj življenja, krma mesta — pošast. V usodnem samoljubju se smatrajo za gospodarje svoje usode — v očeh se jim včasih zasveti zavest njihove samostojnosti in ne razumejo, da je to samostojnost sekire v rokah drvarja, kladivo v rokah kovača, opeka v roki nevidnega zidarja, ki z zvinit nasmehom zida za vse eno samo ogromno, a tesno in dušečo ječo. Mnogo je energičnih lic, toda na vsakem vidiš samo zobe. Notranja svoboda, svoboda duha — že ne odseva v njihovih očeh.

Ta energija brez svobode spominja na hladni blek noža, ki še ni skrhana, na svetlo, novo vrh, katere še niso porabili za delo. To je — svoboda slepega orodja v rokah žoltega Diabola — Zlata.

Prvič vidim tako gromno mesto in še nikoli se mi niso zdeli ljudje tako neznači, tako zasluženi od življenja. Nikjer jih nisem srečal do sedaj tako čudno-smešno zadovoljnih s samim seboj, kot so v tem pohlepem, umazanem žrelu pošasti, ki jo je pohlepnost vrгла v idiotizem in v divjim rju. venjem zverine požira mozeg in živce...

V.

O ljudeh govoriti je težko in bolešno.

Med stenami ozkih ulic v višini tretjega nadstropja drse in ropočejo vozovi »zračne železnice«. Nadstropja so opremljena z mrežami železnih balkonov, okna stoji odprta in skoro v vsakem izmed njih vidiš — človeški obraz. Nekateri delajo, živajo ali čitajo, sklonjeni nad pisalne mize, drugi sede na oknih, ali naslonjeni na prsa gledajo na vagono, ki vsako minuto švigajo mimo njih. Stari, mladi, deteta — vsi so enako tihi, vsi stoji nekam mirno. Navadili so se te stremeljen brez cilja, navadili so se že misliti, da je cilj v tem. Oči brez gnjeva gledajo, kako vsepovsod kraljuje železo, brez zavisti gledajo na njegovo zmago. Šviganje vozov srsra stene poslopij, ženskam zadržtavo prsa, mo-

škim se stresajo glave, na balkonih se valjajo otroci in zdi se vsem to nekaj potrebnega, nekaj neobhodnega, čemur se ne da izogniti. Razumljivo je, da se tudi v možganih, ki se stresajo, ne morejo porajati tiste žive, smeje, jasne misli.

Tu je švignilo mimo temno lice stariko, ki je stala ogrnjena z umazano jopo, razpeto na prsih. Stisnjeni in zastrupljeni zrak se je siloma zagnal v okna, da so zatrepetali sivi lasje na stinski glavi, kakor krila sive ptice. Zakrila si je sive, ugasle oči, izginila je.

V notranjstvih temnih sob stoji železne postelje, pokrite s cumjami, umazana posoda, po mizah leže ostanke hrane. Oči iščejo na oknih cvetja, uzrle bi rade človeka s knjigo v roki... Stene se prelivajo mimo oči, kot bi se držale skupaj in v tem hitrem, enoličnem begu se premikajo ljudje brez besede na ustnih, polni skrbi.

Plešasta glava se je posvetila za steklom, pokritim s plastjo prahu, nad pisalno mizo se je majal starec. Na oknu sedi tenka, rjavolasa deklica in plete nogavico, s svojimi temnimi očmi preštevata pentlje. Udar zraka jo je pahnil v sobo, toda ona ni umaknila pogleda od nogavice, ni si popravila obleke, ki jo je razpihal veter. Petletna dekca postavlja na balkonu hišico iz deščic. Vsed stresanja se jima podre. Obadva pobirata s svojimi malimi ročicami tenke deščice, da bi jima ne padle

skozi redko balkonsko ograjo. Še ozreta se ne na to, kar jima je zmešalo načrt. Hitro, eden za drugim švigajo mimo tebo obrazi, kot drobci nečesa velikega, ki pa se je razbilo na nepomembno majhne kosce.

In vsi — so mrtvaško mirni. Ozračje, ki ga preganja besni tek vozov, razpihava ljudem obleko in laso, valovi, topli in nasičeni z vlagjo bijejo ljudem v obraz, poganjajo jim v ušesa na tisoče zvokov, brusijo jim v obraz droben, jedek prah, jih slepijo, dušijo, glušijo in rjovejo z zategnjenimi, neprestano vpijočimi glasovi...

Živemu človeku, ki misli, ki se mu v možganih porajajo misli, slike, podobe, ki hrepeni, trpi, hoče, zanikuje, pričakuje — živemu človeku bi ta divji hrup, ropot, vpitje, to stresanje kamenitih sten, ta neprijetni žvenket steklenih oken — vse bi mu zmešalo pamet. In izmučen od tega težkega trpljenja bi šel od doma, zlomil, razrušil to mrzkost, tej »zračni cesti« bi ukazal prenehati z neznoznim ropotom, on — gospodar življenja, življenja, ki je njegovo, in vse, kar mu nasprotuje živeti, bi moralo biti uničeno.

Ljudje v poslopjih žoltega Diabola mirno prenašajo vse, kar ubija v njih človeka in dela iz njega živali.

(Dalje.)

Jadrom in zastavam genoveških in beneških trgovcev!... Zares, italijanski diplomati in generali niso pisali v knjigo zgodovine nesmrtnih listov, zato so se pa pivo vedno novi dolgovi v knjigo italijanskega javnega dolga. Nastajala so drug iz drugega vedno nova brezdnata... Sedaj se majhni ljudje, ki so elementom odprli zapah, prizadevajo, da jih ustavijo s prošnjami in rotivami. Zastonj! Iz kaosa bo vsekakor še izšel red, toda v novem redu ne bo več prostora za majhne ljudi in njihovo moralo.

Smrt generala Carranza. Iz Mehike prihaja vest, da so zarotniki zavrtno umorili predsednika generala Carranza in njegovega spremljevalca Molano. General Carranza se je nahajal v gorovju pri Puebli, kjer je vodil boj proti vstašem. Postal je po vsej priliki žrtev nezvestobe v lastnem taboru. Carranzovo truplo so prepeljali v Mehiko.

Dnevne novice.

Nagrobni spomenik dr. Žitniku. V sinočnjem »Slovencu« se zahvaljuje sestra pokojnega dr. Ignacija Žitnika v imenu sorodnikov gospej Franji Kobijevi z Brega pri Borovnici, ki je dala njenemu pokojnemu bratu Ignaciju na lastne stroške postaviti kamenit spomenik na pokopališču pri Sv. Križu v Ljubljani. Upajmo, da se bodo ob tej vesti spomnili na rajnega poslanca dr. Žitnika, ki je bil vse svoje življenje noč in dan na nogah za razne prošnje, vsi tisti, ki je zanje delal stopinje — večkrat zelo neprijetne — ali jim kakorkoli pomagal — vsaj s hvaležnim zdihljajem: Bog mu bodi plačnik!

Radi skrivanja usnja obsojen tovarnar. Tržič. Tovarnar inženir Polak v Tržiču, kateremu je bilo zaplenjeno usnje v vrednosti nad 7 milijonov kron je bil obsojen od prve instance na 20.000 K denarne globe, na 4 mesece zapora in zaplenbo blaga.

Tržički občinski odbor za najbednejše. Na predlog občinskega odbora sta nabirala odbornika Vidic in L. Koprivnik med tržani prispevke za občinske reveže, da se jim bo moglo dati vsako opoldne tečno in zadostno kosilo. Nabranega je blizu 7000 K. V tozadevni odbor, ki bo oskrboval in vodil vso akcijo so bili izvoljeni odborniki Potokar, dr. Havlina, Vidic, Koprivnik in Berger. Za enkrat pride v poštev osem najbednejših oseb.

Državna posredovalnica za delo. Pri vseh podružnicah Državne posredovalnice za delo (v Ljubljani, Mariboru in Ptuj) je iskalo delo v preteklem tednu od 17. do 23. maja 1920 225 moških in 87 ženskih delavskih moči. Delodajalci so pa iskali 186 moških in 105 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 197. Promet od 1. januarja do 23. maja 1920 izkazuje 11.921 strank in sicer 4792 delodajalcev in 7129 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 3048. Dela iščejo: Trgovski sodniki in sodrudi, dninarji in dninarice, pisarniške moči, služkinje in kuharice, čipkarice, mlinarji, peki, mesarji, predice, poljski delavci in delavke, slavnika-ri, žičarji itd. V delo se sprejmejo: Gozdni delavci, poljski delavci in delavke, hlapci, dekle, kuharice, služkinje, mizarji, vajenci razne široke, dninarji in dninarice, oglarji, konjski hlapci itd.

Tržič. Nagrado za dobro rejeneža sinčka je ob pregledovanju dojenčkov, ki so jim bile cepilne kože dobila od komisije Marija Šeren, soproga predilničarja.

Uhanje krađe otrokom iz ušes neka 40-45 letna ženska v Osijeku, katere dolejši še niso mogli zasačiti. Ženska zmrni otroka na kako samotnejše mesto ter jim tam sname uhane. Doslej je znanih pet takih slučajev. Tatica nosi klobuk.

Olajšave v kopalnicah za nepremožne. Avstrijski urad za ljudsko zdravje je dosegel, da se dovoljujejo v Badgasteinu in Hofgasteinu nepremožnim ljudem srednjega stanu znatne plačilne olajšave.

Listnica uredništva. Ker so naši tovariši v Kamni gorici še vedno mnenja, da so bili v znanem podlistku v »Več. listu« napadeni, zato obžalujemo, da so v onem podlistku bile priobčene besede, kjer se Kamnogoričanom po njih mnenju očita hujškanje proti »žebljarski zadrugi v Kropi in Kamni gorici«. Nihče, kdor nas pozna, ne bo menil, da bi bili hoteli mi Kamnogoričane v takih zadevah žaliti ali jim kaj očitati.

Valute. Dne 26. maja na zagrebški borzi: 100 dolarjev 10.200 K; 100 avstrijskih kron 58 K; 100 catrskih rubljev 173 K; en 20 kronski zlat 430 K; en angleški funt 470 K; 100 francoskih frankov 880 K; en napoleon 425 K; 100 mark 295 K; 100 rumunskih lejv 239 K; 100 italijanskih lir 625 K. — Dne 25. maja na beograjski borzi: en 20 dinarski zlat 23-20 dinarjev; 100 francoskih frankov 226 dinarjev; 1 dolar 27 dinarjev; 100 lir 160 dinarjev; 100 lejv 36-50 dinarjev; 100 škotskovaških kron 63-50 dinarjev; 100 mark 73 dinarjev; 100 lejv 41 dinarjev; 100 avstrijskih kron 22-50 dinarjev.

Ljubljanske novice.

Ij Slovesen cerkven govor ob sedemdesetletnici škofa dr. Jegliča ima prevz. škof dr. Andrej Karlin ob poldesetih pred pontifikalno mašo v nedeljo.

Ij Pred serenado v petek zvečer 28. t. m. v čast prevz. vladike dr. Jegliča se vrši obhod izobraževalnih organizacij po mestu s salezijansko godbo. Zbirališče pred Rokodelskim domom ob pol osmih zvečer. Prosvetne in druge organizacije se vabijo, da se obhoda polnoštevno vdeležijo.

Ij Serenado prevz. knezoškofu Ljubljanskemu prirede kršč.-soc. organizacije v petek, dne 28. maja 1920. Pevske točke proizvaja Društvo katol. rok. pomočnikov, godbene točke pa salezijanska godba iz Rakovnika. Vsa ljubljanska društva se zbirajo ob 8. uri zvečer v Rokodelskem domu ter odkorakajo po Komenskoga, Sodni ulici, Dunajski cesti, Šelenburgovi ulici, Vegovi ulici, čez Breg, St. Jakobski most, Stari trg, Mestni trg pred Škofljski dvorec.

Ij Koncert »Ljubljane« v soboto ob 9. zvečer bo, kakor kaže pestri spored, nudil izreden užitek bodisi v izvirnih slovenskih umetnih pesmih, zlasti v narodnih, ki so povzete iz vseh pokrajin jugoslovanskega naroda; zastopane so koroške, kranjske in druge slovenske, srbske, hrvatske, črnogorske, bosanske in hrvatske pesmi. Pel bo mešani in moški zbor, ki je doslej pri vseh nastopih dosegel največje uspehe. Ker je koncert nalašč prirejen v priložnost 70 letnice ljubljanske slovenske narodne l. škofa dr. A. B. Jegliča, bo pač vsak porabil to priliko, da si privoščijo velik umetniški užitek in se poklonijo velikemu duhu največjega Jugoslovana.

Ij Seja Zveze služkinj se vrši v četrtek dne 27. t. m. ob 8. uri zvečer v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze v Jugoslovanski tiskarni II nadstropje. Prosi se točna udeležba. — Podpredsednica.

Ij Ljudski oder ima danes zvečer ob 8. uri vajo za »Revčja Andrejčka«. Opozarjamo na to vse igralce. — Jutri ob 7. uri zvečer pa se vrši nujna seja Ljudskega odra. Udeležje naj se jo točno vsi odborniki.

Ij Promenadni koncert. Povodoma cvetličnega dne DJM priredi godba Dravske divizijske oblasti pod vodstvom kapelnika dr. Čerina dne 29. maja od pol osemnajstih do pol dvajsetih v Zvezdi promenadni koncert.

Ij Izpred ljubljanskega poročnega sodišča. Oprostitev detomorilke Dolinskove je v sredo sprejela galerija v ljubljanski poročni dvorani s precejšnjo nevoljo in občinstvo je bilo resno, ker sumljivih elementov, hvala Bogu, policija več ne spušča v poročno dvorano. Zdej se naši porotniki, kateri so modrejši, kakor je bil kralj Salomon, izgovarjajo na tisti njen glavobol, na katerega se ni upal niti njen zagovornik dr. Wurzbach sklicavati. Porotniki so zopet dokazali, da so glede na vprašanja o varstvu otrok pravi analfabeti, da so pozabili na božjo zapoved, katere kategorično zapovedujejo: »Ne ubijaj!« in da delajo krivico tistim nezakonskim materjam, katere ne more svojih otrok, marveč jih ljubijo, skrbje za nje in delajo pokoro in jih vsled skrbi velikokrat bolj glava boli, kakor je Dolinskovo bolela. Slučaj Dolinskove nam pa zopet dokazuje, da se mora porota demokratizirati. — Včerajšnji dan se je končal s senzacijo. Zagovarjali so se delavec Josip Kopač, sinova bogatega posestnika Janez Jarc in Franc Jarc in sinova bogatega mlinarja Janez in Miha Jurčič iz Medvod. Razprava je bila zelo dramatična, kakršnih smo že v Ljubljani malo doživeli. Jarčeva sta povedala, da sta šla krast laneno seme na kolodvor v Medvodah, ker sta ju bogata Jurčičeva pregovorila. In Jurčičeva sta z vso odločnostjo zanikala vse, kar sta Jarčeva pripovedovala. Zagovorniki so po končanem zaslišanju obtožencev in prič stavili nekaj predlogov. Po posvetovanju sodnega dvora je predsednik na veliko nevoljo obtožencev naznanil sklep, da se dopuste vsi predlogi, ki so jih stavili zagovorniki in se razprava preloži. Sodnemu dvoru je šlo najbrže za to, da se onemogoči vsaka ničnostna pritožba.

Ij Vlomi pri Ranzingerju pred poroto. Danes razpravlja porota o velikih vlomih pri Ranzingerju. Poročna dvorana izgleda kakor stara krama na Starem trgu; prinesli so v porotno dvorano velike množine ukradenega blaga, katerega so pokradli Ranzingerju in drugim: Ivan Ankerst, Julij Cerar in Rafael Giolis. Na zatožni klopi sedita le Ankerst in Cerar; Giolis ni. Sodnemu dvoru predseduje nadsvetnik Veder-njak, votanta sta dvorni svetnik Andolšek in nadsvetnik Hauffen; obtožbo zastopa državni pravdnik dr. Ogoreutz, obtoženca zagovarjata eks offo dr. Adlešič in dr. Pirc, zas. udeleženca g. Ranzingerja zastopa dr. Jakob Mohorič (pisarna dr. Benkoviča). Prvomestni nadsvetnik Veder-njak pove, da Giolis ne sedi na zatožni klopi, »ker jo je popihal«. Ko prične pred-sednik g. nadsvetnik Veder-njak zaslišavati Ankersta, postane porotniku g. Franc

Burgarju iz Šiške slabo; sodni zdravnik g. dr. Lisjak konstatira, da ni sposoben za porotniško službo, vsled česar se razprava preloži.

Ij Oproščena hazardista. Zidar Florian in invalid Miha Bartel sta naznanjena sodišču, da sta igrala »ajns«. Vončina pravi: »Mislimi smo napraviti »kenigrufne«, on pa ne more marjati, ker nima desne roke. Za liter vina smo šli, 40 kron sem dal gori, pa so mi jih vzeli; Bartel Miha pove, da mu je dum-dum kroglja v Karpatih tako poškodovala roko, da so mu jo odrezali. Okrajni sodnik Avsec je oba obtoženca oprostil: § 532 sicer pravi, da je »ajns« prepovedan, toda najvišje sodišče na Dunaju je odločilo, da hazardna igra ni kaznjiva, če gre samo za zabavo.

Ij Če se vozi bicikelj bez luči, kadar sije luna. Okrajni sodnik Avsec je oprostil od obtožbe kolesarja Josipa Weissa, kateri je bil naznanjen, da je vozil dne 25. marca t. l. brez luči s kolesom. »Sam sem bil tisto noč tudi ustavljen, ker nisem imel luči, prižgal je pa nisem, ker je luna sijala in ni bilo nobene nevarnosti voziti brez luči.

Ij Tatvina na Viču. Policija je aretirala Ljudevita Szantnerja, kateri je ukral del pri Andretotu na Viču mesnine v vrednosti 1446 K 40 vin.

Krekova prosveta.

Zveza delavk ima vsak drugi torek ob 5. uri popoldne politično šolo. Naj se članice teh sestankov pridno udeležujejo. Sedaj, ko so dobile ženske volilno pravico v občinske odbore, je dolžnost vsake članice, da si prisvoji osnovne pojme o politiki. Pri zadnjem sestanku se je razložil v glavnih obrisih novi občinski volilni red za Slovenijo. Prihodnji sestanek bo v torek dne 3. junija. V torek dne 1. junija ob 5. pop. seja Zveze delavk. — Skupina Polakovih delavk ima sestanek v petek po sv. R. T. po delu v prostorih Krekove prosvete. Polnoštevna udeležba!

Zveza delavk ima v soboto dne 12. junija ob 6. uri zjutraj sv. mašo na Rožniku, v soboto dne 19. junija pa izlet na Zalesno goro.

Krekova prosveta se je ustanovila tudi na Viču kot odsek ondotnega Izobraž. društva in se je priključila Krekovi prosveti v Ljubljani kot svoji centrali.

Odbor Krekove prosvete je sklenil, da se udeležijo proslave sedemdesetletnice presv. knezoškofa, odkritja Krekovega spomenika in procesije sv. R. T.

1. Sedemdesetletnica. V petek zvečer ob pol osmi uri naj se zbere kolikor mogoč vse članice pri Rokodelskem domu, odkoder se bo vršil sprevod pred škofjsko palačo, kjer bo podoknica. V soboto zvečer ob 9. uri je koncert »Ljubljane« na čast prevz. knezoškofu. Naj se ga članice v čim obilnejšem številu udeležijo. V nedeljo ob pol deseti uri naj pridejo članice v stolnico k pontifikalni zahvalni sv. maši, ki jo bo daroval presviti. — V torek zjutraj pa ima v isti namen cela Krekova prosveta ob pol 6. uri sv. mašo na Rožniku. Naj se je udeležijo vse članice. V nedeljo dne 6. junija ob 7. uri zvečer predavanje o delovanju našega nadpastirja.

2. Odkritje Krekovega spomenika. Ker je bil dr. Krek ustanovitelj našega društva in prvi njegov voditelj, je Krekova prosveta dolžna udeležiti se odkritja njegovega spomenika. V ta namen naj vse tiste članice, ki se ne udeležijo pontifikalne sv. maše v stolnici, pridejo v nedeljo ob 11. uri na pokopališče sv. Križa.

3. Procesija sv. R. T. Krekova prosveta se udeležijo procesije sv. R. T. v četrtek v stolnici in sicer z zastavo, ki bo šla skupno z zastavo S. K. S. Z. Če le mogoče, naj pridejo članice v narodnih nošah. Sveč ni treba.

Jugoslovanska Strokovna Zveza.

KOROŠKIM SKUPINAM JSZ.

Dne 13. junija priredi skupina tobačnega delavstva JSZ v Ljubljani izlet na Vrbsko jezero. Spored: Ob pol 10. uri popoldne sv. maša, nato delavski tabor; popoldne veselica. Natančnejši spored se naznanimo!

Vabimo vse koroške skupine, da agitirajo za shod ter se ga v obilnem številu udeležijo.

Krščansko delavstvo naj pokaže, da tudi v dobi narodne odločitve na Koroškem pozna svojo nalogo!

Vsem skupinam JSZ!

Opozarjamo vse skupine, da je rok za dopisovanje razvidnikov 10. vsakega meseca. V razvidniku bodi jasno označena stroka posameznika! Hkrati so obvezna mesečna poročila o gibanju skupine.

Skupine, ki še dozdaj niso poslane razvidnikov, naj to nemudoma store.

Društvo sv. Jožefa v Tržiču priredi v nedeljo 30. t. m. ob 8. zvečer v Našem Domu proslavo 70 letnice g. knezoškofa dr. Jegliča slavnostno predstavo s petjem, govorom in igro: Ljubezen in sovraštvo.

Delavsko združništvo.

Slovensko delavsko stavbeno društvo v Ljubljani, bo imelo svoj redni občni zbor v soboto dne 12. junija ob 6. uri popoldne pri predsedniku Alojziju Kocmurju v Novem Udmatu štev. 49. Člani naj se ga polnoštevno udeležijo. Sodelstveniki naj prijavijo svoj pristop k tej zadrugi z dopisnico in navedbo natančnega naslova, kakor tudi službovanja.

Tobačno delavstvo.

SOCIALDEMOKRAŠKIM HUJSKACEM. Izjava.

Na razne laži, ki se trosijo sedaj po ljubljanski tobačni tovarni, sem primorana odgovoriti sledeče:

V sredo 19. maja je bila naša organizacija s svojim glavnim tajnikom Komlancem pri g. ravnatelju. Ta nam je prebral brzojavko, da zahteve socialdemokratske in komunistične organizacije še niso potrjene, in naznanil je, da se vrše pogajanja z obema organizacijama. Od tega dne so komunistovski in socialdemokratski hujšaki začeli zopet trositi nove laži, ki jih frizirajo na najnedostojnejši način: »Ta farska banda nam je zopet šla odzret, da ne bo v petek denarja.« ali: »Samo ti hudiči, ki drže s kapitalisti, so vzrok, da nam ne bo še splačano.« Dovolj naj bo teh podlih rdečih izrazov! Ostanemo pri teh! Pozivljamo javno vse one, ki pravijo, da ljubijo resnico, naj pridejo z dokazi na dan in naj dokažejo, da je gorenja njih trditev resnična. Kdor pa tega ne stori in laž še dalje širi, je lažnik! Z ozirom na trditve, češ da držimo s kapitalisti pa le to: Kdo ima na svoji strani večje kapitaliste, kdo je bolj odvisen od njih, ko vi reveži, zaslepljeni? Ali mar niste celo v rokah hrvatskih in srbskih judov. Naša organizacija skrbi pa vseskozi le za delavske interese od svojega početka. Kdo jo je ustanovil? On, ki se je žrtvoval le za delavce — dr. Krek!

Prva se je ustanovila in največ storila v prid delavcev ravno naša organizacija. Gre mirno svojo pot naprej, a brez laži in hujškanja.

Vaše načelo pa je — laž. Samo z lažjo slepite in hujškate delavstvo.

Še enkrat pozivljamo vse, ki se upajo ponavljati zgoraj navedene laži, da pridete z dokazi na dan!

Za odbor kršč. soc. org. tob. tov.

Ivanka Kosec.

Delavcem in delavkam tobačne tovarne. Pod tem naslovom je v »Delavcu« z dne 22. t. m. priobčil beograjski komunist gospod M. Ristović članek, ki je tako zmeden, da tak članek napiše v sanjah vsak slovenski delavec. V tem članku ni — izvzemši protokola sporazuma, ki pa je že ukinjen — nobenih stvarnih podatkov, marveč le zmerjanje, psovke in hujškanje. Da človek to zna, res ni treba, da bi bil voditelj delavstva, kar o sebi misli gospod Ristović iz Beograda. S psovkami, kakor: »laži«, »jezuitsko vzgojeni elementi in mračnjaki«, »ordinarno lažete«, »zagovarjate strašne razmere« itd. gospod iz Beograda ni dokazal drugega kakor to, da zna psovati, dokazati pa nič. V uvodu svojega pisanja očita gospod iz Beograda člankarju v »Večernem listu« z dne 12. maja: »Laže člankar še naprej, ko pravi, da ugovora niso sestavili komunisti, ampak oni od krščanskega Saveza.« Ta trditev gospoda Ristovića je naravnost neumljivo neumna. Očividno g. Ristović ne razume toliko slovenski, da bi bil pravilno razumel članek v »Večernem listu« z dne 12. maja. In vkljub temu, da ga ni razumel, zmerja in psuje. Lep gospod, ta Ristović Pisali smo 12. t. m., da je kršč. soc. organizacija protestirala (ugovarjala) v Beogradu, ker je neki uradnik uprave monopola sklenil pogodbo s komunisti, glasom katere se priznava le komunistična organizacija. Tedaj smo že povedali, da bo sporazum ali pogodba (ki se ji po srbski lahko pravi tudi ugovor) ukinjena. To se je že zgodilo. Mi smo tedaj trdili, da so pogodbo (po srbsko ugovor) sklenili komunisti ter smo proti temu sestavili protest (po slovensko ugovor). Naj nam zmeden gospod Ristović pove, kaj je na tem laži. Tako komunisti mečejo okrog z lažmi in sami sebe smešijo — Da smo imeli prav, ko smo trdili, da se je prvotno zvišanje doseglo brez štrajka in pred štrajkom, dokazuje točka 1. sporazuma, ki ga objavlja g. Ristović in ki smo ga imeli v roki mi ravno takrat ko ljubljanski socialisti. Tam je rečeno, da se imajo v tovarnah, kjer še niso izplačane, takoj izplačati draginske doklade, katere je odobril finančni minister. Iz tega sledi, da so te doklade bile odobrene in deloma ponekod izplačane že pred štrajkom, torej brez štrajka. O novih zahtevah, ki so jih socialisti stavili še le med štrajkom, mi pa že pred štrajkom, se pa sedaj vrše pogajanja z obema organizacijama v vsaki tovarni posebej. Isti dan, kakor naši (19. maja), so bili tudi socialisti pri

ravnateljstvo ljubljanske tovarne in so oboji predali svoje zahteve. Te so odšle v Belgrad, a še niso rešene. Iz tega je razvidno, kako bedasto je govorjenje, da je kršč. organizacija zavlekla to stvar. Zavlekli so jo komunisti, ki so delavske plače hoteli izrabiti v politične namene. Sedaj vpijejo, ker se jim je namen ponesrečil.

Železničar.

Pogajanja v Zemunu. Od 13. t. m. dalje se vršijo železničarska pogajanja v Zemunu. »Prometno zvezo« zastopa tov. Al. Burhelj. Poleg Prometne zveze so pri pogajanjih zastopane narodne organizacije železničarjev, Savez ter en zastopnik nevladnih železničarjev. Pogajanja se vršijo zelo počasi, posebno ker mnogim pragmatiki, zasnovana od ministrstva saobračaja, ni bila niti znana. Doslej je izdelan pravičnik za delavce, določbe glede plač in doklad so v teku.

Na poročilo Zveze jugoslovanskih železničarjev, ki se mora seve zaletavati tudi v Prometno zvezo, ne bomo odgovarjali. Smatramo čas za prevažen, kot da bi se smela pogajanja, ki naj prinesejo vsem železničarjem brez razlike gmočno ustale položaj, izigravati v nizkotne strankarske namene.

»Prometna Zveza« v Ljubljani.

Mislino samostojno! Komunisti so oziveli pokojni »Rdeči prapor«, list žalostnega spomina. V prvi številki prinaša prav interesanten pamflet — pardon — proglas »Zaveza« od 29. aprila t. l., v katerem slovesno naznanja vesoljnemu svetu, da je s tem dnem končana železničarska stavka v Jugoslaviji. Če bi vsa stvar ne bila tako resna in tragično-žalostna, bi se moral človek smejati. Ljudje, ki so s svojim pučem povzročili železničarjem tako ogromno materialno in moralno škodo, da si posamezniki niti predstavljati ne morejo, ljudje, ki nosijo pečat krvi nedolžnih žrtv na sebi, se poudarjajo po končani katastrofi stopiti pred nas ter samozavesno, brez sramu — kakor konjski mešetar —, napovejo, da je konec stavke. Proglas »Zaveza«, ki je od začetka do konca navadna komunistična frazerija in sleparenje proletarijata, je jasen dokument, kako ke ti ljudje igrajo z delavstvom, in da so brez vsakega moralnega čuta.

Že od 20. aprila naprej smo imeli več ali manj promet vpostavljen. S tem pa je bila tudi usoda stavke zapечатena. Že pred 29. aprilom pa je bil popolnoma normalen promet in oboje se je vrnilo do vstetega 26. aprila polnoštevilno v službo. Posamezniki, ki so po 26. aprilu stakali, so bili tako neznačajni, da sploh ne pridejo v poštev. In čez 3 dni, ko so generali krog »Zaveza« ostali sami, pa proglase slovesno — »konec stavke« ter z maskiranim obrazom hinavščine stopijo pred delavstvo in mu zatrjujejo, da je ravno končana stavka bila veličastna, kakoršne še ni videl svet.

Ni mi na tem, da bi razpravljali o tem proglasu »Zaveza«, tudi ne o ljudeh, ki jim je v zblojenih fantazijah v prvi vrsti na tem, da razrušijo brez pomisleka, so li zmožni — po groznih žrtvah — postaviti kaj boljšega, ki hočejo razrušiti Jugoslavijo in nas narodno prodati tujemu komunističnemu terorju, v čegar službi se nahajajo. — Mislil pa tu na naš jugoslovanski proletarijat, je-li res toli brezmejno omejen in zaslepljen, da si ne more z lastno pametjo misliti ter se da še nadalje »futrati« z lažjo in sleparijo, se pusti li še nadalje vpregati pod pretezo strokovne organizacije v politični voz komunističnih komedijantov?

Iz proglasa »Zaveza« pa se tudi jasno vidi, da ti politični prekucni stopajo zopet z maskiranimi obrazy, brez znaka sramu pred jugoslovanskega železničarja ter trde, da so pripravljani ob prvi priliki zopet pognati železničarje, morda še v večjo nesrečo kakor zadnjič. Naloga nas vseh pa bodi: rešimo vse železniško oboje in ves proletarijat iz pogubonosnih krempeljev političnih organizacij, pa naj se te imenujejo že kakorkoli. Zaveden in res samostojen bo le takrat delavec, ko bo prav dobro umeval ločiti strokovne organizacije od političnih in se ne bo pustil več zapelejavati od raznih kreatur v politične prevratne namene.

Na tem pa tudi sloni vsa moč soc. demokracije, da vse organizacije istovetno politično ter svoje organizirane mase politično zaslepijo, da jim s tem vzamejo vsako možnost samostojnega mišljenja. Železničarji, ki se smatramo kot najinteligentnejši del proletarijata, bi morali biti tu kajpot drugim, žal pa, da se sami nahajajo v zmedbi. Ali iz te zmede ni izhoda? Kdor ne napreduje — nazaduje — a mi — nazadujemo.

S proge. **Nekoliko pojasnila.** Očita se nam, da delamo razdor v železniških organizacijah, da vsled tega železničarji niso edini. Kaj takega nam niti na misel ne pride. Na terorizem nismo vajeni, kakor se to godi na nasprotni strani. Pač smo in bomo vedno z mirnim tonom poudarjali, da železničarji, ki imajo še kaj krščanskega čuta v svojem srcu, spadajo v »Prometno zve-

zo«, katera edina sloni na krščanskih načelih. Pravijo, da je vera za vsakega le postranska stvar; a temu ni tako! Zakaj pa se potem vera in vse, kar je z njo v zvezi, tako strastno napada po časopisih, po shodih in celo javno po ulicah. Torej, krščanski železničarji, vstopite brez vsakega strahu v »Prometno zvezo«, katera edina sloni na najčistejšem programu. Kadar se nam posreči ta program udeležiti, se boste sami prepričali, da niste glede svojega gmočnega položaja na napačni poti. Ravno program na krščanskih načelih mora popolnoma rešiti socialno vprašanje in tako osvoboditi ubogi proletarijat kapitalizma. Naš program vsi dobro poznajo, pa ga kljub temu pobijajo in napadajo, ker nimajo drugega orožja, kakor to, da napadajo vse, kar je krščanskega, kakor da bi bilo krščanstvo največja nesreča za človeštvo. — Ko bo ljudstvo izpregledalo in živelo po veri, pa bo vse drugače na svetu, kakor je sedaj. — V Nemčiji je ena največjih in najmočnejših krščanskih organizacij ravno železniška. Zakaj pa bi pri nas krščanski železničarji podpirali v verskem oziru sovražno organizacijo, in samim sebi spletali bič, s katerim bi bili nekoč tepeni. Nočemo in tudi ne mislimo delati komu količak krivice, pač pa vam odkrito povemo jasne besede: Vsak železničar, kateri še čuti v sebi količak krščanskega in hoče sebi in svojim otrokom dobro, ve, kje je mesto za njega. Krščanski železničarji, zavedajte se, da je vaše mesto v »Prometni zvezi«, kjer boste našli zaslonbo v vseh ozirih! Kakor hitro se nam posreči, bomo takoj ustanovili svoj strokovni železničarski list, kjer se bodo naše zahteve in priporočila dan za dnem pojasnjevala. Tako bomo šli za drugimi našimi organizacijami svojo pot tiho in smoteno naprej, ne oziroma se na desno ali levo, da rešimo socialno vprašanje v polnem obsegu, po katerem vsi tako hrepenimo. In to nam bo mogoče izpeljati le na podlagi programa krščanskih načel! **Železničar iz Ljubljane.**

Predilniško delavstvo.

Tržič. Jugoslovanska strokovna zveza v Ljubljani je vložila na predilnico Glanzmann Gassner v Tržiču prošnjo za povišanje plač delavstvu. Predilnica se je izgovarila na Obračunsko, za katero dela in od katere je baje odvisna. Obračunsko je odgovorilo centrali, da mora sama plačevati predilnici po švicarskem kurzu, zato bi morala predilnica plačevati delavstvo tudi po dnevnem kurzu, ki bi pa veliko več znašal nego sedanja plača, ki ne zadostuje za prehrano v naših dragih časih. Storili so se primerni koraki, da dosežemo večjo ugodnost za delavstvo.

Služkinja.

Shod služkinj, ki se je dne 13. maja vršil v Unionovi dvorani, je bil številno obiskan in je sijajno uspel. Pod predsedstvom tovarišice Jerelinove zborujoče služkinje so glasno in odločno dajale duška svojim zahtevam. G. stolni vikar šk r b e c je omenjal nasprotnikov, ki skušajo škodovati ugledu služkinj, a s svojim pisanjem v prvi vrsti sramote le sebe in tisto ženstvo, ki tako pisanje odobrava. Nato je govoril o družbenih stvareh, o posredovalnici in domu. Ured. Kremžar je pojasnil, v kakem stanju se nahaja sedaj vprašanje novega poselskega reda. Poročal je o enketi, ki se je vršila, kaj je bilo sprejeto in kaj je še sporno. Služkinje so soglasno zahtevale, da se njih zahteve izpolnijo. K sklepu je še govorila tovarišica-služkinja, ki je v humorističnem in odločnem govoru zavračala nasprotnike ter pozivala dekleta v organizacijo. Služkinje, na delo, v organizacijo, da bo naša moč tem večja!

Bolniški strežniki.

Sporočila se nam: Velika prednost, ki jo imajo bolniški strežniki je ta, da se lahko odpusti strežnik, ne da bi bilo treba navesti vzrok. To se pa nikakor ne sklada z zavodom, ki je pod državno upravo. Ako je to istina, bi bilo želeto, da bi se ta nedostatek odpravil. Sploh bi bilo treba službenega reda, da bi bila obojestranska zadovoljnost. Bilo bi najbolje, da bi se enkrat Zdravstveni odsek pobrigal in sporazumno z vodstvom bolnice, kakor tudi z uslužbenci sestavi službeni red. Ako drugače ne, vsaj začasen. S tem bi bilo zaenkrat ustrezno na vse strani, ker nobeden bi se potem ne mogel pritoževati, ker bi vsak vedel, kake dolžnosti ga vežejo. Sedaj je pa tako, da ne ve nobeden kaj mu je dovoljeno in kaj ne.

Slamnikar.

Posredovanje služb. Na vlogo JSZ, št. 1331, radi nesprijetih delavk, katera se je poslala na poverjenišvo za soc. skrbstvo, smo sprejeli odgovor, katerega poda-

jamo v izveščku: Zadeva je bila preiskana po g. drž. nadzorniku Skalerju osebno v tovarnah Oberwalderja Jakoba, Kurzthaler in Mellitzer v Domžalah. Pri Jakobu Oberwalder se je po izjavi gospodarja in treh delavk (imena se ne omenijo v odgovoru. Radovedni smo, kdo so bile te delavke?) dognalo, da so nesprijetost delavke povzročile večer prepir. Posebno so se odlikovale štiri delavke, imena so navedena. Ko so bile te odpuščene, vlada v tovarni mir. Nekaj teh delavk je sedaj zaposlenih drugje, dve nočeta delati. Pri Kurzthalerju je sprejeta nazaj v službo ena, ena se ni odzvala vabilu, ena je delo sama zapustila, ena je odpotovala. Imena vseh so navedena. Bilo jih je kasneje še pet poklicanih na delo, a se ni nobena odzvala. Ni izključeno, da vlečejo brezposelnost podporo. Pri Mellitzerju sta bili obe delavki že sprejeti. — Tako poročilo. Imena onih treh delavk homo že dognali, ki so poročale brez pooblastila organizacije. Temu so krive delavke same, ker nikakor nočejo upoštevati nasvete organizacije.

Cestar.

Dohajajo vprašanja iz raznih cestarskih okrajev, kaj je z osemurnim delavnikom. Tu priobčujemo dopis gradbene direkcije, ki smo ga prejeli na naš dopis z dne 15. aprila 1920, št. 1687, ki slove:

»Jugoslovanski strokovni zvezi v Ljubljani se z ozirom na ondotni dopis z dne 15. aprila 1920, št. 1687 sporoča, da je gradbena direkcija, v dvomu, ali spada jo tudi državni cestarji zadevno 8-urnega delavnika pod naredbo od 12. septembra 1919, Ur. l. št. 154, naprosila ministrstvo gradjevine, za odločitev, oziroma za ureditev vprašanja za celo Jugoslavijo. Gradbena direkcija — Ing. Klinar.«

K temu ne bomo veliko pripomnili. Cestarji naj se drže kot so se dosedaj. Ko pride enkrat omenjena odločitev potem se bo dalo šele govoriti. Do tega časa se mora pač počakati. Opravičen je cestar ravno tako do 8-urnega delavnika kot so druge stroke. Kadar pride odločitev, objavimo kakšna bo. V tem oziru se je pretekli teden razpravljalo na enkeli v Zagrebu.

Posredovalnica JSZ.

Sedlarski pomočnik, dobro izvežban, z izvrstnimi spričevali, pravno neoporečen, išče primerne mesto. Poizvedeti se more v pisarni Jugoslovanske Strokovne Zveze.

Izvežbana tipkarica s prakso, večša stenografije, išče službe. Poizve se v pisarni Jugoslovanske Strokovne Zveze.

Delavski obzornik.

Mezdno gibanje med češkimi rudarji. Med rudarji v severni Češki se je pričelo mezdno gibanje s pasivno resistenco. O zahtevah rudarjev se imajo vršiti pogajanja v burni rudarski konferenci brez udeležbe rudarskih svetovalcev. Rudarji zahtevajo zlasti odpravo akordnega dela, individualno skladno mezdo ter uvedbo okrajnih plač. V dveh rovih zahtevajo delavci plačo za plast v znesku 33 kron, rudarji v Lomu pa celo 70 kron za plast. Kakor vse kaže, gre tu za nove spopade komunistovskih elementov s strokovnimi rudarskimi organizacijami.

Rudarji proti državljenju rudnikov? »Times« pišejo: V Mountainu Ast v južnem Walesu se je zbralo 10.000 rudarjev, da bi protestirali proti državljenju premožnikov, češ, da bi bili s tem oškodovani rudarji, podjetniki in odjemalci. In tako, kakor ti-le, mislijo vsi rudarji na Angleskem. Tako je vsaj trdil G. Roulands, ki je govoril na omenjenem protestnem shodu. Zdi pa se, da bo to le pobožna želja angleških kapitalistov.

Razne novice.

r Lepo priznanje krščanski dobrotelnosti. O priliki proračunske razprave v avstrijski narodni skupščini je kršč.-soc. gospodarka posl. dr. Burian opozarjala na neštete socialne rane, za katerih lečenje država še ni poskrbela in bi bilo njih stanje brez zasebne dobrotelnosti brezupno. Zato je privatno karitativno delo tudi danes še največjega pomena, tembolj ker združuje v sebi toliko ljubezni, človeškega razumevanja in možnosti za premostitev nasprotij, da je iz etičnih razlogov nepogrešljivo. Katoliška dobrotelnost v Avstriji šteje danes 192 društev. Le žal, da je danes zasebna dobrotelnost skoraj popolnoma odvisna od inozemstva, kar je slabo izpričevalo za današnjo Avstrijo. Prejšnji takimenovani boljši družabni krogi so vse drugače izpolnili svoje socialne dolžnosti, nego današnji bogataši, ki so čez noč postali bogati. Državna in zasebna dobrotelnost morata delati v iskreni vzajemnosti, prosti vsake strankarske primesi. Takoj za poslanko dr. Burian se je oglasil k besedi državni taj-

nik Hanusch, socialni demokrat. Rekel je med drugim: Gospa gospodarka ima popolnoma prav, da se moderno bogastvo od starega bistveno razlikuje. Staro bogastvo je imelo še vedno nekaj vesti; če bi pa med današnjimi bogataši napravili dobrodelno zbirko, ne bi spravili skupaj niti stotisoč kron. Z gospo poslanko soglasam tudi v tem, da pri delu za javno blaginjo še dolgo časa ne bomo mogli pogrešati zasebne iniciative in da je privatno sodelovanje že zato zelo koristno, ker združuje v sebi zelo veliko ljubezni in zelo veliko požrtvovanja. — To so lepe besede. Ako bi socialisti širili takega duha med svojimi množicami, se ne bi moglo zgoditi, da bi socialistično ženstvo na najsurovejši način napadalo usmiljenke, vršeče svoj karitativni poklic.

r Pomanjkanje služkinj na Češkem. Kakor se glase poročila deželnega osrednjega urada za delo v Pragi, se pojavlja v okrajih vseh petih deželnih central za delo na Češkem, občutno pomanjkanje služkinj, posebno pri gospodinjstvu. Zato je odredilo ministrstvo za socialno oskrbo, da so po državi podpirane tvorniške delavke dolžne sprejemati mesta služkinj v domačnosti in pri kmetijstvu, v kolikor ustrezno delo njih telesnim silam, ako jih primerno plačajo in so v delu izurjene. Ugovorov teh oseb večidel ni upoštevati, ker so tvorniške delavke po pretežni večini hčere delavcev in kočarjev, ki izvršujejo, kadar niso nameščene oziroma po povratku iz tvornice, razna domača pa tudi poljska dela in zato take osebe ne smejo uživati podpor, ki so določene za brezposelne. Tako rešujejo vprašanje brezposelnih na Češkem.

r Zdravje za vsakogar. Najslovitejša ameriška kirurga, brata Mayo, ki imata velikanski, najmoderneje urejen kirurški sanatorij v Rochesteru pri New Yorku, sta uredila plačevanje za zdravljenje v njunem zavodu tako-le: Revni bolniki ne plačajo nič; kdor ima nekaj premoženja, plača zmeren honorar; kdor je pa bogat, mora plačati bogato — tu so računi vrto-glavo visoki. Tako so dobrote modernega zdravljenja zagotovljene vsem brez razločka, dočim je n. pr. pri nas temeljito specialno zdravljenje predprava premožnih slojev. Vsak drug stoji v slučaju bolezn pred izbiro: ali se odpovedati temeljitemu zdravljenju ali pa se gospodar-sko uničiti.

r »Puč«. Ta beseda je v zadnjih časih velikokrat na dnevnem redu in ve vsake, da pomeni nenadni, drzno izvedeni politični prevrat. Kakšnega izvora je ta izraz? V »Arbzt.« čitamo, da je to švicarski dialektični izraz, ki je v zvezi z glagolom »pütschen« — suvati.

r V štirih dneh iz Evrope v Ameriko. Neko angleško društvo za osebni promet hoče zgraditi dva orjaška parobroda, ki bi ne bili samo največji, ampak tudi najmočnejši in najhitrejši parniki, kar jih je do zdaj plovilo na morju. Z njimi bi bilo mogoče priti v štirih dneh iz Evrope v Ameriko. Parniki bi bili 305 m dolgi, 30 m široki, pogrezali bi se v morje 10,7 m. Prostora bi bilo v ladiji za 3000 potnikov.

r Pomanjkanje stanovanj na vsem svetu. Ne samo pri nas, na vsem svetu in posebno v velikih mestih je grozno pomanjkanje stanovanj. V Parizu, Londonu, Berlinu, Dunaju in Madridu je stanje naravnost strašno. V Londonu rastejo stanarine ne navadno visoko. V sredi mesta stane danes najemnina za sobo 250 funtov na leto, preje pa je stala 40 funtov. »Daily News« poroča o interesantnem slučaju. Neki Grinstead, ki se je pred 2 in pol leta oženil, se ni mogel preseliti v lastno hišo, dasi je v nji stanoval neki samec. Šele stanovanjski urad mu je končno izposloval njegovo pravico.

Aprovizacija.

a Gospodarska zveza v Ljubljani bo delila dne 27. majnika 1920 sladkor na člane, ki so že oddali svoje sladkorne karte (izkaznice). Člani, kateri še niso oddali sladkorne izkaznice, naj nemudoma to store in iste prinese k Gosp. zvezi (Dunajska cesta).

a Telečje meso. Od Vnovčevalnice za živino in mast v Ljubljani dobili so sledeči mesarji teleta: Leben, Prepeluh, Bizilj, Selan, Janež, Dolničar po 5 telet; Ham Matija, Ham Marija, Javornik, Zajc Ivan, Ocvirk, Kocjan, Petrič, Rihtar ml., Rihtar star., Prezelj, Zupancič, Zganjar Jože, Zganjar Anton, Novak, Škerjanc, Josih, Kojčar, Primc, Češek, Černivec, Dolničar Jožef, Anžič Ana, Novljan, Cuzak, Skrajner, Smoljan, Zabajek, Ahlin, Kastelic, Brejčnik, Gospodarska zveza po 4 teleta; Šme, Sagmeister, Južna železnica po 2 teleta, le Janežič Ivan je dobil 8 telet. To meso se bo prodajalo v petek in soboto, t. j. 28. in 29. t. m. Kilogram sprednjega mesa stane 19 K, zadnjega 20 K. Vsaka stranka dobi največ 1 kg mesa.

Odgovorni urednik Jože Rutar. Izdajatelj konzorcij »Večernega lista«. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.